

Tervise Arengu Instituut
Tervisestatistika osakond

**Tervishoiutöötajate statistika võrdlus
Tervishoiutöötajate ja Tervishoiuteenuse osutamise
tegevuslubade riiklike registritega arstide andmete
põhjal**

Tallinn
2013

Tervisestatistika osakonna missioon:

Rahva tervis ja heaolu parema statistika ja informatsiooni kaudu

Koostajad: Gettrin Kivisild
Natalja Eigo

Tähelepanu! Nagu statistiliste andmestike puhul tavaline on ka käesolevas analüüsis ühe aasta jooksul võimalikud väikesed parandused. Palume andmete kasutamisel viidata algallikale.

SISUKORD

KASUTATUD LÜHENDID	4
SISSEJUHATUS	5
1. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ANDMETE VAJADUS JA ANDMEALLIKAD	7
1.1. Tervishoiutöötajate statistika andmeallikad	7
1.2. TA registrite ja TAI pilootuuringu andmete erisused	10
2. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ANDMETE VAJADUS JA ANDMEALLIKAD	14
2.1. TA registrite ja TAI pilootuuringu võrdluse piirangud TTO-de andmetes	14
2.2. TTO-des (v.a perearstiabiasutused) töötavate arstide andmete kattuvus	16
3. KOKKUVÕTE	19

KASUTATUD LÜHENDID

TAI – Tervise Arengu Instituut

TA – Terviseamet

TTO – tervishoiuteenuse osutaja ehk tervishoiuasutus ehk tervishoiuteenust osutav füüsilisest ja juriidilisest isikust ettevõtja või äriühing

SISSEJUHATUS

Riikliku statistika seaduse §29 lõike 1 kohaselt kasutavad riikliku statistika tegijad riikliku statistika koostamisel eelkõige riiklikesse ja teistesse andmekogudesse kogutud andmeid, kui kogutud andmete koosseis ja kvaliteet vastavad riikliku statistika kvaliteedikriteeriumitele. See kohustus lubab riikliku statistika koostamisel vältida andmete topeltkogumist ja vähendada erinevate statistiliste andmete esitamisel andmeesitajate koormust. Tervise Arengu Instituudi (TAI) tervisestatistika osakond, kui tervisestatistika tootja, soovib samuti kindlustada riigis paremat tervisestatistikat, vähendades seeläbi statistiliste andmete esitamisel andmeesitajate koormust. Selleks taotleb TAI riikliku statistika tegija staatust ja otsib alternatiivsed andmeallikaid regulaarse statistilise aruandluse asendamiseks.

Viimastel aastatel on TAI põhjalikult uurinud tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade statistika kogumise meetodikat. Samuti ka riigis töötavatest tervishoiutöötajatest parema ülevaate saamiseks detailsema statistika tootmise erinevaid võimalusi. 2012. aasta aprillikuus viis TAI tervishoiutöötajate kohta statistiliste andmete kogumise uuendamiseks läbi pilootuuringu¹, mille eesmärk oli testida uut andmekogumise meetodikat, vormi ja juhendit. Uuringu tulemusena vahetab TAI 2014. aastal agregeeritud aruandluse individuaaltasemel kogutud statistika vastu, mis: a) võimaldab vältida isikute mitmekordset arvestamist, b) annab võimaluse senisest detailsema tervishoiutöötajate statistika koostamiseks, c) lubab andmeid üksikasjalikult analüüsida.

Terviseamet (TA) kogub tervishoiutöötajate riikliku registrisse andmeid tervishoiutöötaja kutsete ja erialade ning tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registrisse andmeid tervishoiutöötaja töökohtade kohta². TAI kaalub nimetatud registrite andmete kasutuselevõttu alternatiivse andmeallikana uue isikupõhise andmekogumise raames erinevate tervishoiuasutuste koosseisus töötavate tervishoiutöötajate kutsete, erialade ja töökohtade statistika koostamisel statistiliste andmete dubleeriva kogumise vältimiseks.

Käesolevas analüüsis võrreldakse pilootuuringu raames kogutud arstide andmeid tervishoiutöötajate riikliku registri ja tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri andmetega. Analüüsi eesmärk on hinnata registrites sisalduvate andmete sobivust tervishoiutöötajate statistika koostamiseks. Samuti tuvastada probleemset kohad registrite andmete kasutamisel tervishoiutöötajate statistika koostamiseks ja teha ettepanekud nende parandamiseks.

¹ „Tervishoiutöötajate statistika kogumise uuendamine“. Tervise Arengu Instituut. Kättesaadav: <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud> (18.04.2013)

² Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 3 § 8). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013) ja Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 4 § 7). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012004> (16.04.2013)

Analüüs koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse ülevaade tervishoiutöötajate riiklikus registris ja tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris sisalduvatest ning pilootuuringu raames kogutud andmetest tervishoiutöötajate kohta. Lisaks käsitletakse pilootuuringu ja registrite võrdlusel aluseks võetud andmetest. Teises peatükis antakse ülevaade erinevate tervishoiuteenuse osutajate (TTO) koosseisus töötavate arstide andmete kajastamisest nii pilootuuringus kui ka registrites.

TAI on tänulik TA-le registrites kajastatud arstide andmete edastamise eest.

1. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ANDMETE VAJADUS JA ANDMEALLIKAD

Tervishoiutöötajate statistika tarbijatel on oluline omada ülevaadet tervishoiutöötajate arvu, töökoormuse, erialase kvalifikatsiooni, soo, vanuse, mitmes asutuses ja mitmel ametil töötamise, vastava erialaga inimeste maksimaalse rakendamise võimaluse, tervishoiusüsteemis liikuvuse ja välismaal töötamise kohta. Nimetatud informatsiooni kasutatakse riigis tervishoiuressursside kasutamise, asjakohasuse ja piisavuse hindamiseks. Samuti valdkonda reguleerivate arengukavade ja koolitustellimuste planeerimiseks, strateegiate väljatöötamiseks ning indikaatorite jälgimiseks ja vajadusel prognoosimiseks.

1.1. Tervishoiutöötajate statistika andmeallikad

Statistikatarbijate infovajaduse katmiseks alustas TAI 2012. aastal tervishoiutöötajate kohta andmete kogumiseks uue meetodika väljatöötamist. Eesmärk oli tervishoiutöötajate statistika koostamiseks üle minna isikupõhisele andmekogumisele. Isikupõhise andmekogumise rakendamise võimalikkuse uurimiseks ja testimiseks ilma dubleeriva andmekogumiseta³ viis TAI 2012. aastal läbi pilootuuringu, mis hõlmas informatsiooni kogumist arstide kohta.

Pilootuuringu raames küsiti kõigilt tervishoiuteenuse osutamise tegevusluba omavatel TTO-delt (v.a hambaraviasutused) nende juures töötavate arstide isikukoodi, ameti, lepingulise töökoormuse, tegelikult töötatud töötundide ja töölt eemal viibitud töötundide andmeid 2012. aasta aprillikuu seisuga. Samuti küsiti pilootuuringu raames andmeid isiku arst-residendi või juhina töötamise kohta.

Sama seisuga edastas pilootuuringu andmete valideerimiseks ja registri andmete kasutuselevõtu võimaluste uurimiseks TAI-le arstide isikukoodi, eriala, kutse ja töökoha andmed ka TA, kes haldab kahte tervishoiutöötajate isiku- ja töökohapõhiseid andmeid sisaldavat riikliku registrit. Esimene nendest on tervishoiutöötajate riiklik register, mis loodi tervishoiuteenuse tarbija riikliku kaitse tagamiseks tervishoiuteenuse osutamise kaudu selleks nõutud kvalifikatsiooni omavate isikute poolt ja nende üle järelevalve teostamiseks Vabariigi Valitsuse 10. jaanuari 2002. aasta määruse nr 8 „Tervishoiutöötajate riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“⁴ alusel. Teine tervishoiutöötajate andmeid

³ „Tervishoiutöötajate statistika kogumise uuendamine“ lk 13. Tervise Arengu Instituut. Kättesaadav: <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud> (18.04.2013)

⁴ Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 3, § 1 ja § 3). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013)

sisaldav register on tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register, mis loodi seevastu füüsilisest ja juriidilisest isikust ettevõtjate ehk TTO-de üle arvestuse pidamiseks Vabariigi Valitsuse 10. jaanuari 2002. aasta määruse nr 9 „Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“⁵ alusel.

Kõrvutades omavahel tervishoiutöötajate riiklikus registris, tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris (edaspidi koos registrid) ja pilootuuringus 2012. aasta aprillikuus sisalduvaid näitajaid (tabel 1) on näha, et kõik kolm allikat sisaldavad tervishoiutöötajate kohta andmeid üksikisikute kaupa. Registrate andmestike ainus erinevus on selles, et tervishoiutöötajate riiklik register keskendub konkreetse isiku kohta käivale teabele, samas, kui tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register, sarnaselt pilootuuringule, TTO põhisele teabele (tabel 1).

Tabel 1. Tervishoiutöötajate tunnused pilootuuringus ja Terviseameti registrites, aprill 2012

Tunnus	Pilootuuring	Tervishoiutöötajate riiklik register	Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register
Isikukood, selle puudumisel sünniaasta, kuu ja päev	on	on	on
Sugu	tuletatav isikukoodist	on eraldi tunnus	tuletatav isikukoodist
Eriala	ei ole	on	ei ole
Kutse	ei ole	on	ei ole
TTO nimi	on	on	on
TTO registrikood	on	valikuline*	on
TTO tegevuskoht	on	ei ole	on
Ametikoht	on	ei ole	ei ole
Lepingu liik	on	ei ole	ei ole
Lepinguline koormus	on	ei ole	ei ole
Tegelikult töötatud tundide arv (sh ületunnid)	on	ei ole	ei ole
Töölt eemal viibitud töötundide arv	on	ei ole	ei ole
Arst-residendina töötamine	on	ei ole	ei ole
Juhina töötamine	on	ei ole	ei ole

* Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimääruse §8 lõige 3 alusel ei ole kohustuslik

⁵ Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 4, § 1 ja § 3). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012004> (18.04.2013)

Tabelist 1 on näha, et tervishoiutöötajate riiklik register sisaldab iga tervishoiutöötaja kohta tema isikukoodi, arstikoodi, soo, omandatud eriala ja/või kutse ning tööandja⁶ nimetuse andmeid⁷. Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register seevastu iga tervishoiutöötaja kohta tema isikukoodi ja tööandja (nimetus, äriregistrikood, tegevuskoht) andmeid⁸.

Siinkohal tasub mainida, et tervishoiutöötaja on kohustatud TA-d 30 päeva jooksul teavitama eriala ja töökohta puudutava informatsiooni muutumisest⁹. TTO peab töötajate koosseisu muutustest TA-d teavitama viivitamatult¹⁰. Kuna TA teeb peale vastava info saamist muutused registritesse kahe tööpäeva jooksul¹¹, siis on registrid täna ideaalseks aluseks asjakohase tervishoiutöötajate statistika koostamisel just seetõttu, et need sisaldavad Eestis töötavate tervishoiutöötajate kohta jooksvat informatsiooni, mis võimaldab neist detailse ülevaate saada igal ajahetkel.

Tervishoiutöötajate riiklik register annab ülevaate kõigi registreeritud sh TTO-des töötavate tervishoiutöötajate erialasest pädevusest, kuid ei kajasta TTO tegevuskohta ja äriregistrikoodi. Seega ei saa ainult tervishoiutöötajate riikliku registri andmeid kasutades öelda, kui palju ja millise erialase pädevusega on neid tervishoiutöötajaid, kes mingis konkreetses piirkonnas teenuseid osutavad. Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register kajastab seevastu TTO tegevuskoha andmeid ning ütleb mitu tervishoiutöötajat ja millise TTO koosseisus töötas. Ainult tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri andmeid tervishoiutöötajate statistika koostamiseks kasutades ei ole võimalik tervishoiutöötajate puhul eristada, kas tegemist oli arsti, õe või mõne muu eriala spetsialistiga. Seevastu saab öelda, mitu inimest mingis piirkonnas töötas. Soovides teada, kui palju on registreeritud tervishoiutöötajaid kokku, paljud neist Eestis, millise erialase pädevusega, millist liiki TTO-des ja millistes maakondades töötavad, tuleb tervishoiutöötajatest detailsema ülevaate saamiseks registrite andmed omavahel ühendada.

Nagu tabelist 1 näha, siis on enamus tervishoiutöötajate statistikaks olulisi tunnuseid, mida pilootuuringu raames TTO-delt küsiti, registrites olemas. Registrites puuduvad vaid andmed tervishoiutöötaja ameti, lepingu liigi, lepingulise koormuse, tegelikult töötatud tundide (sh ületunnid), töölt eemal viibitud töötundide, arst-residendi või juhina töötamise kohta. Kuna registrid on mõeldud tervishoiutöötajate ja tervishoiuteenuse osutamise tegevusluba omavate TTO-de registreerimiseks ning seal kogutakse ja hallatakse ainult registreerimiseks vajalikke tunnuseid, siis tervishoiutöötajate reaalse töökoormuse hindamiseks vajalikke tunnuseid (tegelikult töötatud tunnid, lepinguline töökoormus, arst-residendina ja juhina töötamine)

⁶ TTO

⁷ Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 3 § 8 lg 1, lg 2, lg 3). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013)

⁸ Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 4 § 7). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012004> (18.04.2013)

⁹ Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 3 § 12 lg 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013)

¹⁰ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 4 § 47 lg 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004#para50b1lg1> (16.04.2013)

¹¹ Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 3 § 12 lg 2). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013) ja Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 4 § 10 lg 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012004> (16.04.2013)

registrid ei sisalda. Nimetatud tunnused tuleb võimalusel võtta teistest andmeallikatest või uuringute raames lisaks küsida.

Alates 2010. aastast¹² peab tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register sisaldama informatsiooni ka tervishoiutöötaja ametikoha kohta. Tervishoiutöötajate ametikoha andmed nimetatud registris puuduvad. TA väitel on tervishoiuteenuse osutamise riiklikus registris ametikoha andmete registreerimiseks vastavad tehnilised lahendused olemas, kuid tunnuste kasutuselevõtt on jäänud pidama ametite liigitamise klassifikaatori taha, mida TA puuduliku informatsiooni tõttu 2010. aastal kasutusele ei julgenud võtta¹³.

Seoses uue rahvusvahelise ametite klassifikaatori ISCO-08 väljatöötamisega vaatas TAI 2012 aastal üle kõik tervishoiusüsteemi ametid, tehes Eesti tervishoiutöötajate ametite liigitamiseks laiendatud versiooni vastavad korrektuurid koostöös Sotsiaalministeeriumi, Eesti Statistikaameti, Eesti Arstide Liidu, Eesti Õdede Liidu, Eesti Hambaarstide Seltsi ja paljude teiste organisatsioonidega. Seega on Eesti tervishoiutöötajate ametite kodeerimiseks täna olemas uuendatud ja kehtiv ametite klassifikatsioon, mida TA saab edaspidi arstide ametikoha andmete registreerimisel kasutada. Sellest tulenevalt on TA-l võimalus tervishoiutöötajate ametikohtade andmete kogumist tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikusse registrisse alustada. Kui TA käivitab registrites tervishoiutöötajate ametikohtade andmete kogumise ja kogutud andmeid on võimalik statistilistel eesmärkidel tervishoiutöötajatest ülevaate saamiseks kasutada, siis saab TAI aruandluse raames ametite kogumise lõpetada.

1.2. TA registrite ja TAI pilootuuringu andmete erisused

Selleks, et võrrelda pilootuuringus kajastatud arstide andmeid TA registrite andmetega, tuleb tekitada mõlema allika puhul võrreldav alus.

TA kajastas tervishoiutöötajate riikliku registri väljavõttes kõik need arstid, kellel oli aprillikuus registrite andmestikus märgitud kehtiv töökoht ja tervishoiuteenuste osutamise tegevuslubade riikliku registri väljavõttes kõigi aprillikuus tegutsenud TTO-de koosseisus registreeritud arstide andmed. Et registrite andmetes kajastuks, sarnaselt pilootuuringule, kõik aprillikuus töötanud arstid, edastas TA registrite andmed TAI-le mõningase ajalise nihkega. Sellega anti kõigile tervishoiuteenuse osutajatele ja arstidele võimalus seadustes ette antud aja jooksul TA-d teavitada arstide töökoha andmete muutusest. Sellest tulenevalt pidid TA registritest 2012. aasta aprillikuu kohta tehtud väljavõtetes kajastuma samad andmed, mida TTO-d pilootuuringu raames arstide kohta näitasid.

¹² Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri põhimäärus (RT I, 22.11.2012, 4 § 7 lg 3 punkt 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012004> (16.04.2013)

¹³ Tervise Arengu Instituudi, Terviseameti ja Sotsiaalministeeriumi vahelise 12.04.2010 kohtumise protokoll. Kättesaadav Tervise Arengu Instituut

2012. aasta aprillikuus tegutses ilma hambaraviasutusteta kokku 844 TTO-d. Neist ligikaudu 69,3% ehk 585 TTO-d esitas TAI-le pilootuuringu raames andmed nende juures arstina töötavate isikute kohta¹⁴. Ülejäänud 259 TTO-d, kes pilootuuringu raames TAI-le andmeid ei esitanud, on pilootuuringu ja registrite andmete võrreldavuse tagamiseks vaatluse alt välja jäetud. Pilootuuringu esitanud TTO-dest 6,6% teatasid, et 2012. aasta aprillikuus ei töötanud nende asutuste koosseisus arstina ühtegi isikut, sealhulgas üks osa neist ei osutanud nimetatud kuus tervishoiuteenuseid (tabel 2).

Tabel 2. Pilootuuringus osalenud asutuste arv, aprill 2012

	Valim (asutuste arv kokku)	Vastanud asutuste arv	sh aprillikuus ei töötanud arste (sh ei osutanud teenust)	Vastanud asutuste osatahtsus valimist, %	Osatahtsus vastanud asutustest, kus ei töötanud aprillikuus ühtegi arsti
KOKKU	844	585	39	69,3	6,6

Vaadates lähemalt 39 TTO-d, kelle koosseisus 2012. aasta aprillikuus ühtegi arsti ei töötanud, tuleb kindlasti arvestada asjaoluga, et registrid kajastavad infot kõigi TTO koosseisus töötavate arsti kutse ja/või erialaga registreeritud isikute kohta, samas kui pilootuuring ainult arstina töötavaid isikuid. Näiteks arsti haridusega isik, kes ei töötanud aprillikuu jooksul asutuses arstina, vaid tegeles administratiivse tööga või töötas mõnel teisel ametil, oli registrites näidatud TTO koosseisus arsti kutse ja/või erialaga töötava isikuna, samas pilootuuring teda arsti ametil töötavana ei kajastanud. Samuti ka TTO-de puhul, kes mingil põhjusel aprillikuus teenuseid ei osutanud, kus näiteks asutuse omanik, kellel on arsti eriala, oli registrites näidatud asutuses töötava arsti haridusega isikuna, kuid pilootuuringus teda arsti ametil töötavana ei kajastatud. Siit järeldub, et pilootuuringu ja registrite andmed ei ole nende 39 TTO puhul, kelle koosseisus aprillikuus ühtegi arsti ei töötanud, omavahel üheselt võrreldavad ning on pilootuuringu ja registrite andmete parema võrreldavuse tagamiseks edasise vaatluse alt välja jäetud.

Andmete analüüsimisel tuleb kindlasti meeles pidada, et TAI pilootuuringu andmed näitavad isiku ametit¹⁵ ja registrite andmed eriala¹⁶. Seetõttu ei saa pilootuuringu ja registrite andmeid omavahel arstide ametite ja erialade lõikes üks-ühele kõrvutada, sest näiteks erakorralise meditsiini arstina töötav isik võib olla lõpetanud hoopis anestesioloogia ja intensiivraviarsti eriala. Küll aga annab selline andmete kõrvutamine ülevaate mõnel konkreetsel ametil töötavate arstide erialasest haridusest.

Sellest tulenevalt jääb edasise vaatluse alla kokku 546 TTO-d, kes esitasid pilootuuringu ja registrite andmete ühendamise tulemusena kokku 4378 erineva arsti andmed 5615 erineval juhul. Juhtumite ja isikute arvu vahe ei peegelda mitmes asutuses töötavate arstide arvu vaid näitab ühe osa isikute kajastamist andmestikus mitmekordselt. Kõrvutades omavahel

¹⁴ „Tervishoiutöötajate statistika kogumise uuendamine“ lk 14. Tervise Arengu Instituut. Kättesaadav: <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud> (18.04.2013)

¹⁵ kellena isik töötab

¹⁶ milline haridus isikul on

pilootuuringu ja registrite võrdluse aluseks võetud 546 TTO koosseisus töötavate arstide andmeid asutuse ja isiku kaupa selgub, et 149 erineva TTO andmetes¹⁷ 723 arsti puhul¹⁸ (tabel 3) oli näha kokku 763 erinevat juhtumit¹⁹, kus:

- a) 16,1% juhtudest kajastati pilootuuringu raames arstina töötavaid isikuid, kelle kohta registrites arstina registreerimise kohta märget ei olnud;
- b) kokku 83,9% juhtudest oli ühes või teises registris asutuse koosseisus töötavana märgitud arsti erialaga registreeritud isikuid, keda pilootuuringu andmetel asutuses arstina töötavana ei kajastatud.

Tabel 3. Pilootuuringu ja registrite võrdluses vaatluse alt välja jäetud juhtumid, aprill 2012

Jrk nr	Esinenud juhtumid		Pilootuuring	Tervishoiutöötajate riiklik register	Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register	Juhtumiga seotud arstide arv (kokku 723)	Juhtumiga seotud TTO-de arv (kokku 149)
	Kokku (760)	Osatähtsus, %					
1	122	16,1	töötamine kajastatud	puudub registreering	puudub registreering	115	53
2	392	51,6	ei tööta	töötamine kajastatud	töötamine kajastatud	372	96
3	224	29,5	ei tööta	puuduvad andmed töötamise kohta	töötamine kajastatud	215	29
4	16	2,1	ei tööta	töötamine kajastatud	puuduvad andmed töötamise kohta	15	13
5	6	0,8	ei tööta	ei ole kajastatud ühe tööandja andmeid	töötamine kajastatud	6	3

Esimese variandi puhul oli tegemist laboriarstidega kellel puudus arsti haridus. Kuna laboriarstina töötavad tihtipeale näiteks biokeemiku, mikrobioloogi vms erihariduse omandanud isikud, siis arsti kvalifikatsiooni puudumise tõttu nimetatud isikuid registrites ei kajastata. Kokku esines selliseid juhtumeid 53 erineva TTO andmetes, 115 isiku puhul, 122 erineval korral (tabel 3). Siit järeldub, et TTO-de koosseisus töötavate laboriarstide andmed, kellel ei ole arsti kutset või eriala omandatud, ei ole pilootuuringu ja registrite vahel võrreldavad ja on seetõttu vaatluse alt välja jäetud. Samuti ei ole tulevikus tervishoiutöötajate statistika koostamiseks isikupõhise andmekogumise rakendamisel võimalik ainult registrite andmeid kasutades laboriarstidest täielikku ülevaadet saada, sest arsti erihariduseta kuid laboriarstina töötavad isikud jäävad kajastamata. Seega tuleb tervishoiutöötajate statistika koostamisel töötavate arstide arvu teadasaamiseks arsti hariduseta laboriarstide andmed uuringute raames lisaks küsida.

Teise variandi puhul oli tegemist emmas-kummas registris vaatluse all olevate TTO-de koosseisus kajastatud arsti haridusega isikutega, kes pilootuuringu andmetel 2012. aasta aprillikuus vaatluse all olevates asutustes arstina ei töötanud. Kuna pilootuuringu raames ei küsitud infot TTO-de koosseisus töötavate arsti haridusega isikute töötamise kohta arsti ametist erineval ametil (nt juhina, laborandina vms), siis puudub TAI-l võimalus antud isikute töötamist vaatluse all olevate TTO-de koosseisus tuvastada. Nimetatud erisuste tõttu on

¹⁷ Ligikaudu 27,3% kõigist vaatluse all olevatest TTO-dest

¹⁸ Ligikaudu 16,5% kõigist vaatluse all olevatest isikutest

¹⁹ Ligikaudu 13,5% kõigist vaatluse all olevatest juhtumitest

pilootuuringu ja registrite andmete võrreldavuse tagamiseks nimetatud juhtumid samuti edasisest vaatlusest välja jäetud.

Pilootuuringu ja registrite võrdluse aluseks võetud 548 TTO andmetes esines kokku 224 juhtu, kus tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris kajastati arsti haridusega isik ühe või mitme TTO koosseisus töötavana, samas kui tervishoiutöötajate riikliku registri ja pilootuuringu andmetel isik üheski vaatluse all oleva TTO-koosseisus ei töötanud. Siinkohal võib eeldada, et üks osa TTO-dest ei olnud töötajate koosseisu muudatustest TA-d õigeaegselt teavitanud. Samas jääb ka võimalus, et TTO-d on muutustest TA-d teavitanud, kuid isik ise ei ole seda teinud. Kuna TAI-l puudub pilootuuringu raames ülevaade TTO-de koosseisus töötavate isikute arsti ametist erineval ametil töötamise kohta, siis ei saa hetkel kummagi väite paikapidavust kinnitada. Et välja selgitada, kui palju on selliseid arste, kes tegelikult arstina ei tööta, kuid kes siiski tervishoiuteenust osutavas asutuses mõnel teisel ametil töötavad, tuleb edaspidi teostada detailsem uuring, mis võimaldaks seeläbi hinnata ka nende isikute puhul registrite andmete sobivust tervishoiutöötajate statistika koostamiseks.

Edasise analüüsi käigus võrreldakse pilootuuringu ja registrite andmeid ainult nende arstide osas, kelle kohta TTO-d pilootuuringu raames andmeid kajastasid. Kuna pilootuuringu raames esitasid TTO-d kokku 4039 töötava arsti andmed²⁰ ning arsti kutseta laboriarstina töötavad 115 isikut jäid registritega võrreldavuse tagamiseks vaatluse alt välja, siis jäävad edasise võrdluse alla kokku 3924 arsti. Seega peaksid pilootuuringu ja registrite andmed, lähtuvalt eelnevalt kirjutatust, olema nende arstide osas identsed. Järgnevate peatükkide raames uuritakse lähemalt, kas TAI pilootuuringu ja registrite andmed on sama perioodi kohta esitatud arstide andmete osas kattuvad või erinevad, millest on andmete erinevuse korral tingitud erisused kahe samasuguse andmestiku vahel ning kas registrite andmeid on erisuste korral võimalik tervishoiutöötajate statistika koostamisel kasutada.

²⁰ „Tervishoiutöötajate statistika kogumise uuendamine“ lk. 15. Tervise Arengu Instituut. Kättesaadav: <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud> (18.04.2013)

2. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ANDMETE VAJADUS JA ANDMEALLIKAD

2.1. TA registrite ja TAI pilootuuringu võrdluse piirangud TTO-de andmetes

Kõigi vaatluse all olevate TTO-de koosseisus töötas pilootuuringu andmetel 2012. aasta aprillikuus arstina kokku 3924 isikut (tabel 4). Tervishoiutöötajate riikliku registri andmetel töötas vaatluse all olevates TTO-des kokku 3898 ja tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri andmetel 3326 arsti kvalifikatsiooniga isikut. Tervishoiutöötajate riiklikus registris kajastatud arstide andmed erinesid pilootuuringus esitatud andmetest 0,7% ja tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri andmed koguni 15,2% võrra. Siinkohal tasub mainida, et registrite andmed erinesid arstide andmete osas teineteisest ligikaudu 14,7%.

Tabel 4. Pilootuuringus ja registrites kajastatud arstide arv TTO liigi lõikes, aprill 2012

Teenuse tüüp	TTO-de arv	Töötavate arstide arv pilootuuringus	Arsti erialaga isikute arv tervishoiutöötajate riiklikus registris		Arsti erialaga isikute arv tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris		
			Kokku	Erinevus pilootuuringust, %	Kokku	Erinevus pilootuuringust, %	Erinevus tervishoiutöötajate riiklikust registrist, %
KOKKU	546	3924	3898	-0,7	3326	-15,2	-14,7
Haigla	47	2943	2927	-0,5	2930	-0,4	0,1
Perearstiabiasutus	319	655	635*	-3,1	25	-96,2	-96,1
Eriarstiabiasutus	131	472	442	-6,4	436	-7,6	-1,4
Kiirabiasutus	3	38	36	-5,3	30	-21,1	-16,7
Taastusraviasutus	23	71	59	-16,9	54	-23,9	-8,5
Diagnostikaasutus	5	18	17	-5,6	17	-5,6	0,0
Õendusabiasutus	5	7	3	-57,1	2	-71,4	-33,3
Muu asutus	13	110	97	-11,8	100	-9,1	3,1

* ühe või mitme perearsti nimistuga seotud isikute arv

Kõrvutades omavahel pilootuuringu ja registrite andmeid on näha, et arstid jagunevad erinevat tüüpi TTO-de vahel nii pilootuuringus kui ka registrites üldjoontes sarnaselt (tabel 4). Haiglates töötavate arstide arv oli pilootuuringus ja registrites mõnevõrra, kuid mitte olulisel määral, erinev. Diagnostikaasutuste puhul erines pilootuuringus kajastatud arstide arv registrites kajastatud arstide arvust, kuid registrite andmed olid ainsana omavahel kattuvad.

Perearstiabiasutuste puhul ei sisaldu tervishoiutöötajate riiklikus registris andmeid erinevate TTO-de koosseisus töötavate arstide kohta. Seetõttu on nende isikute puhul aluseks võetud pilootuuringu raames kajastatud arstide töötamine erinevates TTO-des, mida on võrreldud tervishoiutöötajate riiklikus registris perearsti nimistu olemasolu või sellega seonduva töötamisega.

Selle tulemusena võib öelda, et pilootuuringu raames kajastati perearstiabiastutustes kokku 655 ja tervishoiutöötajate riiklikus registris perearsti nimistuga või nimistuga seonduvalt töötavana 635 arsti (tabel 4). Arstide andmed nende kahe allika vahel erinesid 3,1%. Seega töötas pilootuuringu andmetel perearstiabiastutustes kokku 20 sellist isikut, keda tervishoiutöötajate riiklikus registris ei olnud kajastatud ühegi perearsti nimistuga või nimistuga seonduvalt töötavana.

Vaadates tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris perearstiabiastutustes kajastatud arstide arvu, näeme, et see erines tervishoiutöötajate riiklikus registris ja pilootuuringus kajastatud arstide arvust üle 96% (tabel 4). Perearstiabiastutuste detailsemal uurimisel selgub, et üldarstiabi teenust osutavad füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevad perearstid ja äriühingud ei pidanud 2012. aasta lõpuni üldarstiabi osutamise tegevusluba taotlema. Tegevusloa olemasolu oli 2012. aastal nõutav ainult kiirabi, eriarstiabi, iseseisvalt õendusabi ja iseseisvalt ämmaemandusabi osutamiseks²¹. Kuna tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade register sisaldab infot vaid tegevusloa omanike kohta, siis nende perearstiabiastutuste andmed, kellel üldarstiabi teenuse osutamise tegevusluba ei olnud, seal ka 2012. aasta aprillikuus ei sisaldunud.

Perearstiabiastutuste ja nende koosseisus töötavate arstide lähemal uurimisel selgub, et tervishoiutöötajate riiklikus registris ei kajastata perearsti ja temaga koos töötavate tervishoiutöötajate tööandja nime (valikuliselt ka äriregistrikoodi), mille kohta TA oli kohustatud andmeid koguma k.a 2012. aasta aprillikuus²². Erinevate arutelude tulemusena selgus, et TA-l puudus perearstiabiastutustest ülevaade seetõttu, et perearstide üle pidas 2012. aasta aprillikuus arvestust maavanem²³, kes andis perearstile perearstina tegutsemise õiguse peale perearsti nimistu kinnitamist ja teeninduspiirkonna määramist²⁴ ning teavitas TA-d ainult nimistuga töötavatest perearstidest ning nendega koos töötavatest teistest tervishoiutöötajatest²⁵.

Kuna maavanema poolt TA-le edastatud informatsioon ei sisaldanud andmeid TTO-de kohta, kelle koosseisus perearstid ja nendega koos töötavad teised tervishoiutöötajad tegelikult töötasid ja perearstiabiastutused ei pidanud tervishoiuteenuse osutamiseks tegevusluba taotlema, siis ei saanud TA perearstiabiastutustest 2012. aasta aprillikuus ülevaadet omada. Selgus, et perearstiabiastutustes töötavate arstide kohta oli tervishoiutöötajate riiklikus registris ülevaade ainult ühe või mitme perearsti nimistuga seotud arstidest. Kuna ühe TTO koosseisus võib töötada mitu perearsti erineva nimistuga, mis ei ole kuidagi seotud asutuse ärinimega, siis ei ole perearsti nimistute jagamine mingi konkreetse TTO koosseisu TA ja TAI andmestikes detailsema informatsiooni puudumise tõttu võimalik.

²¹ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 4, § 40). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (19.04.2013)

²² Tervishoiutöötajate riikliku registri põhimäärus (RT I, 19.06.2012, 24, § 8 lg 3). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122112012003> (16.04.2013)

²³ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 04.07.2012, 16, § 35 lg 1). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (19.04.2013)

²⁴ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 04.07.2012, 16, § 35 lg 2). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (19.04.2013)

²⁵ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 04.07.2012, 16, § 36 lg 1). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (19.04.2013)

01.01.2013 jõustuma hakanud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatuse kohaselt peab kõikidel üldarstiabi osutavatel füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevatel perearstidel ja äriühingutel tervishoiuteenuse osutamiseks olema tegevusluba²⁶. Sellest tulenevalt peaksid kõik perearstiabi asutused nende koosseisus töötavate tervishoiutöötajatega saama hiljemalt 01.01.2014 kajastatud ka tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade ja tervishoiutöötajate riiklikus registris. Seniajani ei ole perearstiabi asutuste koosseisus töötavate arstide andmete detailsem võrdlemine TAI ja TA andmestike vahel võimalik.

Et jõuda järeldusele, kas registrite andmed on perearstiabi asutuste puhul tervishoiutöötajate statistika koostamiseks sobilikud, tuleb 2014. aastal andmete sobivuse hindamiseks teostada uus uuring. Seni peame tõdema asjaolu, et praegu ei saa registrite andmeid perearstiabi asutustes töötavate arstide statistika koostamisel aluseks võtta.

2.2. TTO-des (v.a perearstiabi asutused) töötavate arstide andmete kattuvus

Käesolevas peatükis jätame kõrvale perearstiabi asutused ja võtame lähema vaatluse alla kõik ülejäänud TTO-d, kõrvutades nende pilootuuringus ja registrites kajastatud arstide andmed. Võrdluse tulemusena ilmneb, et 2012. aasta aprillikuus olid kõigist vaatluse all olevatest TTO-dest vaid 71,4% andmed pilootuuringu ja mõlema registri vahel üks-ühele kattuvad (tabel 5). Kokku oli 2012. aasta aprillikuus 64 sellist asutust, kelle puhul pilootuuringu ja registrite vahel erinesid ühe või rohkema arsti andmed. Arvuliselt kõige enam esines erinevusi eriarstiabi asutustes – kokku 23 TTO andmetes. Teiseks suuremate erinevustega asutusterühmaks olid haiglad, kus kõigist vaatluse all olevatest haiglatest kattusid andmed vaid 63,8%. Siit järeldub, et registrites sisalduvaid arstide andmeid ei saa asutuse- ja teenusepõhise statistika koostamisel kasutada, sest üsna suure osa TTO-de andmed ei peegelda registrites tegelikku olukorda.

²⁶ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 4, § 40 lg 1¹). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (19.04.2013)

Tabel 5. Pilootuuringus ja registrites kajastatud arstide andmete kattuvus TTO liigi* lõikes, aprill 2012

Teenuse tüüp	TTO-de arv kokku	TTO-de arv, kus on 100% kattuvad arstide andmed		TTO-de arv, kus ei kattu 1 arsti andmed	TTO-de arv, kus ei kattu 2 arsti andmed	TTO-de arv, kus ei kattu 3 või enama arsti andmed
		Kokku	Osatähtsus, %			
KOKKU	227	163	71,8	35	10	19
Haigla	47	30	63,8	8	1	8
Eriarstiabi	131	108	82,4	11	7	5
Kiirabiasutus	3	1	33,3	1	0	1
Taastusraviasutus	23	12	52,2	7	1	3
Diagnostikaasutus	5	3	60,0	2	0	0
Õendusabiasutus	5	1	20,0	3	1	0
Muu asutus	13	8	61,5	3	0	2

*v.a perearstiabiasutused

Tõstatades küsimuse, kas registrites sisalduvaid arstide andmeid saab üldse tervishoiutöötajate statistika koostamisel näiteks arstide üldarvu teada saamiseks kasutada, kõrvutame omavahel iga arsti ja tema töökoha andmed. Võrdluse tulemusena selgub, et ligikaudu 95,3% isikutest ehk kokku 3178 arsti kohta oli 2012. aasta aprillikuus nii pilootuuringus kui ka mõlema registri andmestikus kajastatud kõikide tööandjate andmed (tabel 6). Töökoha andmete erinevusi esines 155 arsti puhul. Seega ei saa registrites sisalduvaid andmeid kasutada mitmes asutuses töötamise ja tervishoiusüsteemis liikuvuse jälgimiseks, sest registrites puudub täielik informatsioon isiku kõigi tegelike töökohtade olemasolu kohta.

Tabel 6. Pilootuuringu ja registrite vahel kattuvate töökoha* andmetega arstide arv, aprill 2012

Arstide arv kokku	Arstide arv, kellel on 100% kattuvad töökoha andmed		Arstide arv, kellel ei kattu 1 töökoha andmed	Arstide arv, kellel ei kattu 2 või enama töökoha andmed
	Kokku	Osatähtsus, %		
3333	3178	95,3	148	7

*v.a perearstiabiasutused

Et näha millest on tingitud arstide töökoha andmete erinevused pilootuuringu ja registrite vahel, tuleb kõrvutada kõiki vaatluse all olevaid juhtumeid. Ka siin avaneb pilt, kus vaatluse all olevatest juhtumitest langes pilootuuringu ja registrite vahel kokku enamus ehk 96,1% (tabel 7). Ülejäänud juhtudel esines pilootuuringu ja registrite andmete vahel mõningaid erinevusi.

Tabel 7. Pilootuuringus* ja registrites kajastatud juhtumid, aprill 2012

Jrk nr	Esinenud juhtumid		Tervishoiutöötajate riiklik register	Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register	Juhtumiga seotud arstide arv (kokku 3333)	Juhtumiga seotud TTO-de arv (kokku 227)
	Kokku (4173)	Osatähtsus, %				
1	4010	96,1	töötamine kajastatud	töötamine kajastatud	3298	209
2	123	2,9	ei ole kajastatud töökoha andmeid	ei ole kajastatud töökoha andmeid	115	42
3	16	0,4	töötamine kajastatud	ei ole kajastatud töökoha andmeid	16	13
4	8	0,2	töötamine kajastatud	puuduvad andmed töötamise kohta	8	6
5	7	0,2	puuduvad andmed töötamise kohta	töötamine kajastatud	7	3
6	5	0,1	ei ole kajastatud töökoha andmeid	töötamine kajastatud	5	3
7	3	0,1	ei ole kajastatud töökoha andmeid	puuduvad andmed töötamise kohta	3	3
8	1	0,02	puuduvad andmed töötamise kohta	puuduvad andmed töötamise kohta	1	1

* pilootuuringu raames töötavad arstid TTO-de koosseisus v.a perearstiabiastused

Ilmneb, et registrite andmed, mis peaksid arstide ja nende töökoha andmete osas olema üks-ühele kattuvad, on teineteisest siiski mõnevõrra erinevad (tabel 7). Näiteks esines 42 erineva TTO andmetes 115 arsti puhul 123 erineval juhul olukord, kus pilootuuringus näidati isik ühe või mitme TTO koosseisus töötava arstina, kuid kelle töötamist nimetatud 42 TTO koosseisus registrite andmestikus kajastatud ei olnud. Samuti oli näha 13 erineva TTO andmetes 16 arsti, kelle kohta näidati pilootuuringus ja tervishoiutöötajate riiklikus registris nende 13 TTO koosseisus arstina töötamine, samas kui tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklikus registris isiku samade asutuste koosseisus töötamise kohta info puudus. Lisaks esines 8 sellist juhtumit, kus pilootuuringu ja tervishoiutöötajate riikliku registri andmetel isik mõnes vaatluse all oleva TTO koosseisus töötas, kuid kelle kohta puudus tervishoiuteenuste tegevuslubade riiklikus registris info üheski vaatluse all oleva TTO koosseisus töötamise kohta.

Siinkohal joonistub välja pilt sellest, et üks osa TTO-dest ei ole töötajate koosseisu muudatustest ja üks osa arstidest töökoha andmete muutusest TA-d õigeaegselt teavitanud. Peame tõdema, et registrite andmestik ei kajasta erinevate TTO-de koosseisus töötavate tervishoiutöötajate kohta piisaval hulgal olulist informatsiooni, mistõttu ei ole registrite andmete kasutuselevõtt statistilistel eesmärkidel täna otstarbekas. Registrite andmete edaspidise kasutuselevõtu tagamiseks tuleb suur töö ära teha TTO-del, kes peaksid regulaarselt registrites sisalduvad andmed üle vaatama ning vajadusel TA-d muudatustest teavitama.

3. KOKKUVÕTE

Seadustest tulenevalt peavad tervishoiutöötajate riikliku registri ja tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riikliku registri andmed olema arstide ja nende töökoha andmete osas identsed. Täna oleme olukorras, kus registrite andmed erinevad osaliselt nii teineteisest kui ka tegelikust olukorrast.

Pilootuuringu ja registrite andmete võrdluse tulemusena võib öelda, et registrite andmeid ei saa kasutada arstide mitmes asutuses ja ametil töötamise ning tervishoiusüsteemis liikuvuse jälgimiseks, sest registrites puudub täielik informatsioon isiku kõigi tegelike töökohtade olemasolu kohta. Samuti ei saa registrite andmete põhjal ülevaadet kõigist laboriarstidest, kes võivad asutuses töötada arsti kutset omamata, olles seejuures omandanud näiteks keemiku hariduse, ja kelle andmed seetõttu registrites ei kajastu.

Võrdluse tulemusena saime teada, et perearstiabiastutuste puhul on pilootuuringu ja registrite andmed erinevat tüüpi, sisaldades võrdluseks mittesobivaid tunnuseid. Et jõuda järeldusele, kas registrite andmed on perearstiabiastutuste puhul sobilikud tervishoiutöötajate statistika koostamiseks, tuleb 2014. aastal andmete sobivuse hindamiseks teostada uus uuring. Seni peame tõdema asjaolu, et praegu ei saa registrite andmeid perearstiabiastutustes töötavate arstide statistika koostamisel aluseks võtta.

Ka teiste asutuste puhul peame tõdema, et registrite andmestik on TTO-de koosseisus töötavate arstide andmete kajastamise osas puudulik. Seega ei kajasta registrid erinevate TTO-de koosseisus töötavate tervishoiutöötajate kohta piisaval hulgal olulist informatsiooni, mistõttu ei ole registrite andmete kasutuselevõtt statistilistel eesmärkidel täna otstarbekas. Küll aga on võimalik kasutada tervishoiutöötajate kutsete ja erialade andmeid saamaks ülevaadet sellest, millise erialase haridusega spetsialistid tervishoiuteenuseid osutavad, mis aitaks hinnata nende koolitusvajadust.

Kuna varasemad katsed õigusruumi muutmiseks, mis lubaksid saada tervishoiutöötajate statistika koostamisel kasutada TA registrite andmeid, ebaõnnestusid, siis ei saa täna registrites sisalduvaid tervishoiutöötajate erialade ja kutsete andmeid statistilistel eesmärkidel kasutada, vaid need tuleb aruandluse raames lisaks küsida.

Registrite andmete edaspidise kasutuselevõtu tagamiseks peaksid kõik TTO-d regulaarselt registrites sisalduvad andmed üle vaatama ning vajadusel TA-d muudatustest teavitama. Samuti peaks käivituma vähemalt üks kord aastas registrite andmete põhjalikum kontrollimehhanism ja ametikohtade andmete registreerimine. Kui TA registrite andmed on sobilikud tervishoiutöötajate statistika koostamiseks, saaks suuremas osas üle minna registripõhisele statistika tootmisele, välistades seeläbi andmete dubleeriva kogumise mitmete organisatsioonide poolt.